

MIKKELIN SEUTU

MIKKELIN SEUDUN KAUSIASUKASVALTUUSKUNNAN VETOOMUS

Mikkelin seudun *kausiasukasvaltuuskunta* on Mikkelin seudun vapaa-ajan ja kausiasukkaiden asioihin keskittyvä työryhmä. Valtuuskunnan julkilausuttuna tehtävänä on vapaa-ajanasuntoihin ja niiden käyttöön liittyvien palveluiden edistäminen, kausiasumiseen liittyvien pitkän aikavälin suuntaviivojen tunnistaminen ja ehdotusten tekeminen elinkeinoelämän ja julkisten palveluiden kehittämiseksi. Kaikissa teemoissa on keskeisenä tavoitteena kausiasukkaiden osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen. Vuonna 2022 valtuuskunta muutti nimen vapaa-ajan asukasvaltuuskunnasta kausiasukasvaltuuskunnaksi. Nimenmuutoksen kautta haluttiin huomioida COVID19-pandemian seurauksena yleistyneen etätyön potentiaaleja ja vaateita Mikkelin seudulla.

Mikkelin seudun kausiasukasvaltuuskunta pitääkin tärkeänä, että alkaneella hallituskaudella kausiasumisen mahdollisuuksia ja toimintaympäristöä kehitetään erityisesti seuraavien teemojen osalta.

1. KAUSIASUMISEN TIETOPOHJAN PARANTAMINEN

Kausiasumiseen liittyvän väestön *monipaikkaisuuden* tunnistamisen ja hyödyntämisen kannalta suurin ongelma liittyy riittämättömään tietopohjaan. Valtiollisessa ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa monipaikkaisuus tunnustetaan heikosti, koska aluekehityksen seuranta perustuu perinteiseen väestötilastointiin. Tietovaje näkyy myös paikallisella tasolla. Esimerkiksi loma-asukkaiden osalta kontaktointi perustuu kunnissa ainoastaan kiinteistörekisterin omistajatietoihin. Laajamittaisessa yhteiskunnan häiriötilanteessa, kuten vaikkapa pitkäaikaisessa sähkökatkossa, ei hyvinvointialueella ole tietoa siitä kenen käytössä yksittäinen loma-asunto tosiasiallisesti on, eikä esimerkiksi haavoittuvassa asemassa olevia (vaikkapa yksin asuvat ikäihmiset) voida tunnistaa.

Iso-Britanniassa väestölaskennan yhteydessä selvitetään ns. second address -asukkaiden lukumäärä. Tässä tilastossa huomioidaan ne kansalaiset, jotka oleilevat kalenterivuoden aikana yli 30 vuorokautta virallisen kotipaikkansa ulkopuolella. Tilastoinnissa on selvitetty myös kakkosasunnossa asumisen syyt (mm. vapaa-aika, opiskelu, työ, lapsen asuminen toisen vanhemman luona).

Monipaikkaisuuden paremmaksi tunnistamiseksi Mikkelin seudun kausiasukasvaltuuskunta ehdottaa hallitukselle sekä digi- ja väestötietovirastolle, että ne käynnistäisivät riittävät toimenpiteet ns. kakkosasukkaiden paremmaksi tunnistamiseksi ja tilastoimiseksi sekä asuntojen ja vapaa-ajan asuntojen käyttöasteen tiedostamiseksi.

2. KAUSIASUMISEN JA ALUEELLISEN ELINVOIMAN KYTKEMINEN

Kausiasuminen ja etätönteon lisääntyminen eri paikoissa kasvattaa ja laajentaa toimeliaisuutta alueellisesti. Etätönteon arkeen liittyvä asiointi ja liike-elämän palveluiden kysyntä synnyttävät paikallista kysyntää eri toimijoille seudulla.

Valtuuskunnan tekemien palvelututkimusten perusteella kausiasukkaat ovat olleet tyytyväisiä alueen palveluihin ja tyytyväisyys on pysynyt korkealla tasolla eri tarkastelu vuosina. Kausiasumisella on iso merkitys yksityisten palveluiden elinvoimaan ja kehittymiselle erityisesti mökkiseutujen keskuskaupungeissa. Kausiasuminen tukee myös haja-asutusalueella toimivien yritysten toimintaedellytyksiä ja mahdollistaa monipuolisemman palvelutarjonnan paikallisille asukkaille.

Kausiasuminen ja vapaa-ajan asuminen ovat osa Mikkelin seudun matkailua, vaikka matkailu mielletään usein toisin (kotimaan matkailuksi ja ulkomaan matkailuksi). Korona-aikaan kotimaan matkailu kasvoi voimakkaasti ja silloin myös kausiasuminen kasvoi. Nyt koronan jälkeisenä aikana kotimaan matkailu ja kausiasuminen ovat pysyneet nykyisellä tasolla. Kuluvana kesänä on myös ulkomaisten matkailijoiden määrä lähtenyt kasvuun (17 %) edelliseen kesään nähden.

Kausiasumiseen liittyy myös elämäntapojen muutoskehitys. Kausiasumisen kotimainen kantamuoto, mökkeily on pitkään nähty hiipuvana 70-luvun Suomen ilmiönä. Käsillä oleva ilmastonmuutos tuo sekä kausiasumisen että mökkeilyä uuteen valoon. Huoli erityisesti lentomatkailuun liittyvästä ilmastokuormasta yhdessä lentämisen kustannusten nousun myötä todennäköisesti nostaa kiinnostusta kohti kotimaanmatkailua ja perinteistä mökkeilyä. Suomalaisten elämäntapojen hiilikuormaa kartoittanut tutkimus on tunnistanut, että mökkeilyn hiilijalanjälkivaikutus on usein positiivinen, koska se sitoo sekä aikaa että resursseja, jolloin kaupunkimaisempi kulutuskeskeinen elämäntyyli ja lentomatkailu jäävät vähemmälle¹. Työtehtävien kehittyminen yhä useammalla toimialalla tietotyönteon muotoon muuttaa käsitystämme mökkeilystä. Tietotyöhön liittyvä etätöyvapaus yhdistettynä mainittuihin ilmastonäkökulmiin lisää todennäköisesti kysyntää kausiasumiselle kotimaassa. Tällöin aiemmin lomailun muotona nähty mökkeily muuntuu kausiasumisen ja etätöyön perusmuodoksi.

3. MONIKUNTALAISSUUSKOKEILU

Suomessa tulisi olla rohkeutta katsoa kuntalaisuuden ja rahoitusjärjestelmien muutoksia pidemmälle tulevaisuuteen. Tämän vuoksi kausiasukasvaltuuskunta esittää *monikuntalaisuuskokeilun* aloittamista. Etelä-Savo olisi perustellusti yksi hyvä pilottialue monikuntalaisuuskokeilulle. Monikuntalaisuuskokeilun aikana pureuduttaisiin kolmeen kokonaisuuteen: rahoitusjärjestelmän, osallisuuden ja palvelujärjestelmän mallintamiseen.

Monikuntalaisuuskokeilu tarvitaan, jotta saamme vertailutietoa päätöksenteon tueksi ja tietoa siitä, millainen rahoitusjärjestelmä olisi toimiva ja oikeudenmukainen kuntien näkökulmasta. Puhe kaksoiskuntalaisuudesta ei riitä – tarvitsemme isomman askeleen tulevaisuuteen.

Kokeilukuntaperiaatteella tämä on mahdollista, sillä mallinnuksessa voisi käyttää pohjatietoina esim. kokeilukuntien kiinteistökantaa, vapaa-ajan asukkaiden määrää ja palvelujärjestelmää. Monikuntalaisuuskokeilu edistäisi ja konkretisoisi kausiasumisen tilastoinnin hyötykäyttöä.

---

¹ Heinonen J, Jalas M, Juntunen JK, et al. (2013) Situated lifestyles: I. How lifestyles change along with the level of urbanization and what the greenhouse gas implications are—a study of Finland. *Environmental Research Letters* 8(2): 025003. DOI: 10.1088/1748-9326/8/2/025003.

4. KÄYNNISTETÄÄN KESKUSTELU HYVÄSTÄ METSÄNHOIDOSTA

Kausiasukkaista on muodostunut yhä tärkeämpi taloudellinen ja henkinen voimavara Etelä-Savon alueelle ja sillä on yhä voimakkaampi vaikutus paikallisten asukkaiden ja yritysten elämään. Kausiasukkaiden viihtymiseen ja rakennusinvestointihalukkuuteen vaikuttaa lisääntynyt mahdollisuus etätöihin ja halu viettää elämänsä tärkeitä aikoja luonnonkauniin ja puhtaan Saimaan rannalla. Eräs tärkeimpiä asioita on ympäröivän maiseman luonnonkauneus ja mahdollisuus liikkua luonnossa.

Kausiasukkaiden kannalta olisi kehitettävä hyviä metsänhoidollisia toimenpiteitä. Se, että metsien puuvarantoja hyödynnetään ei ole huono asia, mutta metsänhoito siten, että metsäluonnon arvo säilyy ja näkymät ovat luontoa kunnioittavia, ovat kaikkien kannalta hyviä. Hyvin hoidetut metsät ovat kaikkien alueella asuvien ja kulkevien kannalta hyvä asia. Hyvän metsänkäsittelyn avain on, että myös metsäpohjan luonto säilyy eheänä ja mahdollistaa metsän luontaisen kasvuston monipuolisuuden. Tulisikin löytää ratkaisuja ja yhteisymmärrys hyvästä metsänhoidosta, jota tarkemmin toteutettaisiin lähellä asutusta, vapaa-ajan asuntoja ja arvokkailla ranta-alueilla. Hyvä metsänhoito voi olla toteutukseltaan työläämpää ja kalliimpaa, mutta sillä voidaan lunastaa myös hyväksyntä ympäristön hoidosta.

Metsänhoidon ympärillä käytävä keskustelu on yhä polarisoituneempaa, mikä ei ole hyvä lähtökohta rakentavalle ja yhteistä ymmärrystä lisäävälle tekemiselle. Kysymys hyvästä metsänhoidosta koskettaa monia alueita ja toimijaryhmiä. Kausiasukasvaltuuskunta haluaa, että kestävästä metsänhoidosta keskusteltaisiin niin, että keskusteluun tuotaisiin useat näkökulmat eli metsätalouden ohella mm. kulttuurimaisemien ylläpito. Aihe on herkkä, mutta siksi jäsentynyt eri näkökulmia rakentavasti avaava keskustelu tulisi aloittaa. On pystyttävä keskustelemaan esimerkiksi eri metsänhoidon muotojen toteuttamista vapaa-ajan asumisen ja tärkeiden luontokohteiden lähetyillä.

Aiempi Mikkelin seudun kesäasukkaiden yritys hidastaa tai jopa estää avohakkuita maisemanvuokrauksella ei ole osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi. Se on ollut liian monimutkainen ja vaikeasti hallinnoitava prosessi.

Kausiasukasvaltuuskunnan toimenpide-esimerkkejä

Case: Kausiväestö tunnistettava hyvinvointialueen palveluissa ja rahoitus pohjassa

Etelä-Savossa on kaikkiaan noin 50 000 vapaa-ajan asuntoja, joista 30 000 mökin omistus on Uudellamaalla. Kausiväestön läsnäolo lisää etenkin terveys- ja pelastuspalveluiden tarvetta ja alueella tulee taata riittävä valmius kausiväestön terveyden ja turvallisuuden takaamiseksi. Nykyisellään hyvinvointialueen rahoitus ei huomioi kausiväestön vaikutusta alueelle ja sen palvelutarpeelle. Kausiväestön vaikutus tulee huomioida hyvinvointialueen rahoituksessa omana tekijänään.

Etelä-Savon hyvinvointialue on laatinut arviolaskelman pelastustoimen kustannuksista, jotka liittyvät kesäaikaiseen valmiuden ylläpitoon. Etelä-Savossa näkyy vuodenaikainen vaihtelu pelastustoimen tehtävissä. Kesällä pelastustoimi nostaa henkilöstön valmiutta, koska tehtävämäärä on selvästi suurempia kesäkuukausina muihin kuukausiin verrattuna. Näiden toimenpiteiden yhteenlaskettu kustannus on noin 100 000 euroa. Pelastustoimen tehtävämäärä kasvaa objektiivisesti arvioiden noin 300 tehtävällä kesäkuukausina. Asukasmäärä korreloi vahvasti onnettomuuksia. Etelä-Savossa on heinäkuussa keskimäärin 83 000 asukasta enemmän kuin virallisessa väestötilastossa.

Yhden yksittäisen pelastustehtävän henkilöstökustannusten voi arvioida olevan keskimäärin noin 1060 eur/ tehtävä sopimuspalokuntien paloasemilla. Kun valtaosa noin 300 lisääntyneistä tehtävistä hoidetaan sopimuspalokuntien toimesta, niin voidaan arvioida, että kesäkuukausien lisääntynyt tehtävämäärä aiheuttaa noin 420 000 euron kustannukset yhteensä Etelä-Savon hyvinvointialueen pelastustoimelle. Samainen selvitys tulisi toteuttaa myös terveystalouden näkökulmasta.

Hyvinvointialueiden rahoituslakia on muutettava siten, että kausiväestön palvelutarve huomioidaan rahoituskriteerinä.

Case: Verkkoyhteyksien toimivuutta on vahvistettava

Elpymisvarojen turvin on Suomessa käynnistetty laajakaistahankkeita, jotka tähtäävät erityisesti haja-asutusalueiden laajakaistainfrastruktuurin rakentamiseen. Etelä-Savossa näyttää kuitenkin siltä, että harvat näistä hankkeista johtavat toteutukseen saakka. Syynä on se, että liittymän hinta jää asiakkaalle liian kalliiksi ja rakentamisen hinta tekee operaattorille toiminnasta kannattamatonta ilman korkeaa ja osin epärealistista tilaajamäärätasoa.

Vuosien 2022–2023 aikana on kunnissa tunnustettu, että erityisesti valtion tukiosuuden korotus olisi laajakaistahankkeissa olennaisen tärkeä. Myös kuntien omarahoitusosuutta tulisi yhtenäistää noin 10 %:n tuntumaan. Laajakaistatukea tulee jatkaa.

Vaikka tällä hetkellä on käynnistymässä myös yksityisten (sähköyhtiö) laajakaistaurakoita, on todennäköistä, ettei laajakaistaverkosta saada siitä huolimatta riittävän kattavaa. On varauduttava siihen, että laajakaistainfran rakentamisessa tullaan tarvitsemaan myös julkisrahoitteista toimintaa seuraavan vuosikymmenen aikana.

Laajakaistaverkon puuttuessa mobiiliverkkojen jatkuva kehittäminen on tuonut internetin ja etätyömahdollisuudet yhä useampiin kausiasuntoihin. Operaattoreiden 4G-verkon peitto kattaa jo melko hyvin koko Etelä-Savon, mutta todellisuudessa katvealueita on vielä paljon. Operaattorit laajentavat myös 5G-verkon kattavuutta Etelä-Savossa.

Mobiiliverkko riittää paikka paikoin hyvin etätöihin, verkossa tapahtuviin kokouksiin, musiikin ja sarjojen suoratoistamiseen sekä vapaa-ajan asunnon elektroniseen valvontaan, lämmityksen ja viilennyksen etäohjaukseen, kun taas kiinteä laajakaista sopii pelaamiseen ja isojen datamassojen siirtoon.

Mobiiliverkon toimivuuden vahvistaminen kuitenkin edellyttää sitä, että mastoja kuidutetaan ja mastojen määrää lisätään. Operaattoreiden tulisi tunnistaa nykyistä paremmin se, että kausiasukkaiden ja matkailijoiden tyytyväisyys yhteyksien toimivuuteen myös haja-asutus ja saaristoalueilla on niille kilpailuetu ja tärkeä palvelulupaus asiakkaille.

Kausiasukasvaltuukunta katsoo, että toimivat verkkoyhteydet ovat modernin elämäntavan ja uusien asukkaiden vetovoiman perusedellytys Etelä-Savolle.